

การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ของมีมกับการเสียดสี ในภาษาอังกฤษและภาษาไทย

CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS IN MEME AND SARCASM IN ENGLISH AND THAI

กษิรา จันทะสะเร¹
Kasira Chantasare¹

Received : 1 August 2020

Revised : 9 August 2021

Accepted : 24 August 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบของมีมที่สื่อความหมายเสียดสีในภาษาอังกฤษและภาษาไทย 2) ศึกษาหัวข้อและความหมายของมีมที่สื่ออารมณ์เสียดสีในภาษาอังกฤษและภาษาไทย และ 3) เปรียบเทียบการใช้มีมเพื่อสื่อความหมายเสียดสีในภาษาอังกฤษและภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นมีมภาษาอังกฤษและภาษาไทยที่สื่ออารมณ์เสียดสีทั้งที่มีเฉพาะข้อความหรือรูปภาพและข้อความประกอบรูปภาพจาก Facebook Page ชื่อ Sarcasmlol และจาก Facebook Page ชื่อ MEME Thailand ตั้งแต่เดือนมกราคม 2562 – มิถุนายน 2563 ซึ่งมีค่าความสอดคล้องในการหาคุณภาพเครื่องมือ (IOC) เท่ากับ 0.7 การวิเคราะห์รูปแบบของมีมใช้เกณฑ์ด้านความหมายของฮิอาอิและชิมาดะ ส่วนการศึกษาหัวข้อและความหมายของมีมใช้หลักการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์

ผลการวิจัยพบว่ามีมภาษาอังกฤษที่สื่ออารมณ์เสียดสีมี 8 รูปแบบ ส่วนมีมภาษาไทยมี 4 รูปแบบ สำหรับหัวข้อและความหมายของมีมภาษาอังกฤษมีการอ้างถึง 15 หัวข้อ ส่วนภาษาไทยมีการอ้างถึง 13 หัวข้อ เมื่อเปรียบเทียบมีมภาษาอังกฤษและภาษาไทยพบว่าแนวโน้มที่จะมีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมทางอินเทอร์เน็ต

คำสำคัญ: มีม การเสียดสี การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์

¹ศูนย์ภาษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

¹Language Center, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

*ผู้นิพนธ์ประสานงาน E-mail: kasira.chan@vru.ac.th

ABSTRACT

The objectives of the study were 1) to study the classes of sarcastic Meme in English and Thai considered the types; 2) to study the references and meanings of sarcastic meme and 3) to compare sarcastic Meme in English and Thai. The purposive sample in this research were Memes with only text or image and Memes with both text and image in English and Thai from Facebook Page Sarcasm lol and MEME Thailand posted on January 2019 to June 2020 which the Item Objective Congruence (IOC) index is equal to 0.7 using Hiai and Shimada's patterns and critical discourse analysis to study meme's topic and their meanings.

The results showed that there were 8 classes to show sarcasm in English Memes and 4 classes in Thai Memes. In addition, there were 15 references in English. There were 13 references in Thai. The findings suggested that there might be transmission through internet culture.

Keywords: Meme, Sarcasm, CDA

บทนำ

มนุษย์ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อสื่อสารในปัจจุบัน Facebook เป็นหนึ่งในช่องทางที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจำนวนมากใช้สื่อสารเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน แสดงความเห็นและอารมณ์ความรู้สึก (Rambe, 2012) มีม (Meme) เป็นวิธีหนึ่งที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเผยแพร่และส่งต่อกันผ่าน Facebook โดยการใช้ถ้อยคำร่วมกับรูปภาพเพื่อวัตถุประสงค์ในการแสดงอารมณ์ขันหรือวิพากษ์วิจารณ์ปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น พฤติกรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ หรือสิ่งที่กำลังเป็นที่นิยมในสังคม เป็นต้น (Dawkins, 2006; Triyono & Putra, 2016)

มีม (Meme) เป็นการสื่อสารเกี่ยวกับพฤติกรรมและวัฒนธรรมของคนในสังคมผ่านรูปภาพและข้อความที่เกี่ยวกับความคิดเห็น การล้อเลียนแบบ การล้อเลียน การเสียดสีที่เกิดขึ้นในข่าวหรือชีวิตประจำวัน มีมมีลักษณะเฉพาะทางภาษาเพื่อใช้ในการวิพากษ์วิจารณ์ถึงสิ่งที่กล่าวอ้างถึง (Octavita & Zaimar, 2018) มีมมักประกอบด้วย ข้อความส่วนบนของภาพซึ่งมีหน้าที่ในการเกริ่นนำ และข้อความที่อยู่ด้านล่างของภาพมีหน้าที่สำคัญในการเข้าถึงอารมณ์ของผู้รับสาร (Triyono & Putra, 2016) ดังตัวอย่างในภาพที่ 1

Girls after forgetting their
Instagram password 😂😂

ภาพที่ 1 ตัวอย่างรูปแบบของมีม

Shifman (2013) อธิบายองค์ประกอบของมีมว่าประกอบด้วยรูปแบบการจัดองค์ประกอบ (Form) เนื้อหา (Content) ที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมเศรษฐกิจและการเมือง และความเกี่ยวข้องของข้อความและผู้สร้างมีม (Stance) ลักษณะและองค์ประกอบที่กล่าวมานั้นทำให้มีมมีคุณสมบัติในการเข้าถึงกลุ่มคนได้ทั้งระดับบุคคลและระดับสังคม (Milner, 2016)

มนุษย์ใช้ภาษาในการสื่อสารเกี่ยวกับสถานะอารมณ์ของตน การเสียดสีเป็นวิธีการใช้ภาษาแบบหนึ่งเพื่อทำร้ายความรู้สึกผู้อื่นหรือวิพากษ์วิจารณ์บางสิ่งด้วยความขบขัน การเสียดสีเกิดขึ้นได้ทั้งในภาษาพูดและภาษาเขียน เราสามารถสังเกตการพูดเสียดสีจากน้ำเสียง สีหน้า และภาษากาย ในขณะที่การเขียนเสียดสีเข้าใจยากกว่า เนื่องจากเราไม่สามารถตีความจากรูปคำและความหมายที่ปรากฏโดยตรงได้ วิธีการระบุลักษณะของภาษาที่ใช้ในการเสียดสีวิธีการหนึ่งคือ วิธีกฎเป็นพื้นฐาน (Rule-based Approach) โดยพิจารณาจากลักษณะการสร้างประโยค ความหมาย รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อรูปแบบการสร้างประโยค ซึ่งวิธีนี้มักใช้ในการจัดกลุ่มหรือแบ่งประเภทการเสียดสีในภาษา ทั้งนี้ วิธีการดังกล่าวสามารถจำแนกออกเป็นวิธีความหมายเป็นฐาน (Semantic-based Approach) ซึ่งเน้นพิจารณาการใช้ความหมายของคำ ลักษณะของโครงสร้างประโยค และความสัมพันธ์ระหว่างคำที่ใช้ในภาษากับบริบทในการใช้ (Liu, 2012; Sindhu & Vadivu, 2018)

Critchley (2002) กล่าวถึงรูปแบบหนึ่งของการเสียดสีว่าเกิดจากการอ้างถึงสิ่งที่ตรงกันข้ามกับสิ่งที่ต้องการสื่อ ซึ่งลักษณะดังกล่าวอาจทำให้ผู้รับสารไม่เข้าใจความหมายของผู้ส่งสาร ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความหมายของมีมที่ใช้สื่อความหมายเสียดสีในภาษาอังกฤษและภาษาไทยว่ามีลักษณะอย่างไร มีการอ้างถึงเรื่องใด และมีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร โดยนำหลักการการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์มาใช้เพื่อหาคำตอบข้างต้น

การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) เป็นการศึกษาเหตุผลและวิธีการใช้วาทกรรมเพื่อสื่อความหมายด้านวัฒนธรรมและคตินิยมของผู้ส่งสาร จากปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความซับซ้อน (Ramanathan & Hoon, 2015; Wodak & Meyer 2009) Van Dijk (2003) กล่าวถึงการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ว่าเป็นการศึกษาความคิดของกลุ่มคนในสังคมผ่านถ้อยความที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ Fairclough (1992) ที่เชื่อว่าวาทกรรม

มีอิทธิพลต่อรูปแบบของอัตลักษณ์ทางสังคม วาทกรรมช่วยกำหนดความสัมพันธ์ของมนุษย์ และวาทกรรมมีส่วนช่วยสร้างระบบความคิดและความเชื่อของคนในสังคม นอกจากนี้ Locke (2004) อธิบายความสัมพันธ์ของวาทกรรมกับสังคมว่า โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น ชนชั้น อายุ และเพศเป็นตัวกำหนดวาทกรรม Rogers, et al. (2005) จึงเสนอการพิจารณาวาทกรรมจากเรื่องเศรษฐกิจ เชื้อชาติ ชนชั้น เพศ ศาสนา การศึกษา หรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และ McGregor (2010) เชื่อว่า การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์เหมาะสำหรับการอธิบาย ตีความ วิเคราะห์และวิพากษ์ชีวิตทางสังคมผ่านวาทกรรมที่สร้างขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Fulcher (2010) ที่เชื่อว่าการวิเคราะห์วาทกรรมจะทำให้เราเข้าใจการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ในมิติด้านข้อความสามารถสังเกตวิธีการใช้ภาษาในวาทกรรมว่าวาทกรรมแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสาร ผู้รับสาร และบุคคลอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับบริบทนั้นอย่างไร โดยพิจารณาจากการจัดเรียงคำศัพท์ในประโยค หรือมีการเรียบเรียงประโยคเป็นถ้อยความในลักษณะใด จากนั้นพิจารณาความสัมพันธ์ของผู้ส่งสาร ผู้รับสาร และบุคคลอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับบริบทนั้นว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อความนั้นอย่างไร (Eriyanto, 2001)

วิธีการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ตามแนวคิดของ Fairclough มีองค์ประกอบ 3 มิติ ดังนี้

1. มิติบรรยายความ คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบทางภาษาทั้งวัจนกรรมและอวัจนกรรม เช่น ภาษา ภาพ สี เป็นต้น เพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาและความหมายของตัวบท
2. มิติตีความ คือ การวิเคราะห์ความหมายแฝงที่ซ่อนในตัวบท โดยเฉพาะความหมายที่สัมพันธ์กับความเชื่อ และอุดมการณ์ใจสังคม
3. มิติอธิบายความ คือ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับบริบททางสังคม วัฒนธรรม

จากหลักการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ดังกล่าวจะเห็นว่าเป็นหลักการที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ความหมายของมีมที่สื่อถึงประเด็นต่าง ๆ ในสังคมและวัฒนธรรมที่มีการเผยแพร่มีมเมื่อศึกษางานวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ในการศึกษามีม พบว่า งานส่วนใหญ่ศึกษามีมที่สื่ออารมณ์ขัน หรือไม่มีการกำหนดขอบเขตในการเลือกศึกษา (Ardelia & Zubaidah, 2018; Kariko, 2013; Jaroenkitboworn, 2020; กาญจนา เจริญเกียรติบรร, 2548) ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบ หัวข้อและความหมายของมีมที่สื่อความหมายเสียดสีในภาษาอังกฤษและไทย เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของทั้งสองภาษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบของมีมที่สื่อความหมายเสียดสีในภาษาอังกฤษและภาษาไทย
2. เพื่อศึกษาหัวข้อและความหมายของมีมที่สื่ออารมณ์เสียดสีในภาษาอังกฤษและภาษาไทย
3. เพื่อเปรียบเทียบการใช้มีมเพื่อสื่อความหมายเสียดสีในภาษาอังกฤษและภาษาไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นมีม (Meme) ทั้งที่มีเฉพาะข้อความหรือรูปภาพและมีมีมที่มีรูปภาพประกอบข้อความภาษาอังกฤษและภาษาไทย โดยเลือกเก็บข้อมูลมีมที่เผยแพร่ตั้งแต่เดือนมกราคม 2562 - มิถุนายน 2563

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้คือ มีม (Meme) ทั้งที่มีเฉพาะข้อความหรือรูปภาพและมีมีมที่มีรูปภาพประกอบข้อความที่สื่อความหมายเสียดสีจาก Facebook Page ชื่อ Sarcasmlol จำนวน 103 มีม และจาก Facebook Page ชื่อ MEME Thailand จำนวน 33 มีม ทั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้เกณฑ์พิจารณาถึงความหมายสื่อการเสียดสีของ Hiai & Shimada (2016)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการพิจารณารูปแบบของภาษาที่ใช้ในการเสียดสีในมีม ใช้เกณฑ์พิจารณารูปแบบความสัมพันธ์ของประโยคด้านความหมายเพื่อใช้เสียดสีในมีม 8 รูปแบบของ Hiai & Shimada (2016) สำหรับการวิเคราะห์ความหมายของมีมใช้การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ตามแนวคิดของ Eriyanto (2001)

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาวิธีการพิจารณาลักษณะของภาษาที่สื่ออารมณ์เสียดสี ทั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกเกณฑ์การพิจารณารูปแบบความสัมพันธ์ของประโยคด้านความหมายเพื่อใช้เสียดสีของ Hiai & Shimada (2016) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

2. นำเกณฑ์การพิจารณาดังตารางที่ 1 ให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาศาสตร์ 3 ท่าน (Face Validity) เป็นผู้ตรวจสอบเกณฑ์การพิจารณาและตัวอย่างประโยคว่าสอดคล้องและสื่ออารมณ์เสียดสีหรือไม่ และความเป็นปรนัยของเกณฑ์การพิจารณา (Objectivity) ว่าทำให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในการจำแนกลักษณะภาษาที่ใช้ในการเสียดสี โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนคือ +1 ถ้ารูปแบบลักษณะความสัมพันธ์ด้านความหมายสอดคล้องกับตัวอย่างประโยค 0 ถ้าไม่แน่ใจ และ -1 ถ้ารูปแบบลักษณะความสัมพันธ์ด้านความหมายไม่สอดคล้องกับตัวอย่างประโยค แล้วนำผลการให้คะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณหาค่าความสอดคล้อง โดยมีค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยรวมเท่ากับ 0.7 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำคือ 0.5

ตารางที่ 1 เกณฑ์การพิจารณารูปแบบความสัมพันธ์ด้านความหมายของประโยคที่ใช้สื่ออารมณ์
เสียดสีของ Hiai & Shimada (2016)

รูปแบบ	ลักษณะความสัมพันธ์ด้านความหมาย	ตัวอย่างประโยค
1.	รูปแบบที่มีทั้งความหมายเชิงบวกและความหมายเชิงลบ	It's not sweet at all, it is called delicate sweetness.
2.	รูปแบบที่มีประโยคที่มีความหมายเชิงบวกตามด้วยประโยคที่มีความหมายเชิงลบ หรือ ประโยคที่มีความหมายเชิงลบตามด้วยประโยคที่มีความหมายเชิงบวก	Sweet and delicious oranges. They are rotten in a delivery box.
3.	รูปแบบที่มีประโยคให้เลือกร้อยอย่างใดอย่างหนึ่ง	I was thinking whether to buy the product because price is (good/expensive).
4.	รูปแบบที่มีกลุ่มคำที่มีความหมายเชิงบวกตามด้วยกลุ่มคำที่มีความหมายเชิงลบ หรือ กลุ่มคำที่มีความหมายเชิงลบตามด้วยกลุ่มคำที่มีความหมายเชิงบวก	Deliver was good but the product was not.
5.	รูปแบบที่มีประโยคที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบระหว่างสถานการณ์ที่ไม่ดีกับสถานการณ์ที่แย่กว่า	I regret that I bought this product, but it's better than losing money again.
6.	รูปแบบที่มีประโยคที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบสิ่งที่กล่าวถึงกับสิ่งที่ดีกว่า	I know more delicious oranges that are sold nearby.
7.	รูปแบบที่มีประโยคที่สามารถตีความความหมายเชิงลบ โดยพิจารณาจากความหมายที่แฝงอยู่ในภาพรวมของสิ่งที่กล่าวถึง	If this were a disposable product, I would get satisfaction about it.
8.	รูปแบบที่รูปประโยคไม่เจาะจงความหมายเชิงบวกหรือลบ ซึ่งผู้รับสารต้องตีความเอง ทั้งนี้ จะพิจารณารูปภาพประกอบในมิมด้วย เนื่องจากจะช่วยให้ผู้รับสารเข้าใจความหมายในบริบทนั้นได้ง่ายขึ้น	I can use it so so.

ที่มา: Hiai & Shimada (2016)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจาก Facebook Page ชื่อ Sarcasmlol และ MEME Thailand ตั้งแต่เดือนมกราคม 2562 - เดือนมิถุนายน 2563 เนื่องจากเป็นแหล่งเผยแพร่มีมที่เกี่ยวกับการเสียดสีที่แสดงผ่านอารมณ์ขันด้วยภาษาอังกฤษและภาษาไทย โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาความสัมพันธ์ด้านความหมายของ Hiai & Shimada (2016) พบมีมที่มีรูปแบบตรงกับเกณฑ์การคัดเลือกจาก Sarcasmlol จำนวน 103 มีม และจาก MEME Thailand จำนวน 33 มีม ทั้งนี้จำนวนของมีมที่นำมาวิเคราะห์ภาษาอังกฤษและภาษาไทยต่างกันเนื่องจากความถี่ในการเผยแพร่มีม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์ด้านความหมายจากข้อความในมีมโดยใช้เกณฑ์ของฮิอานและชิมาดะ
2. วิเคราะห์ความหมายของมีมโดยพิจารณาจากข้อความและรูปภาพที่ปรากฏในมีมด้วยหลักการวิเคราะห์หวัทกรรมเชิงวิพากษ์
3. จัดกลุ่มหัวข้อของมีมที่สื่ออารมณ์เสียดสีในภาษาอังกฤษและภาษาไทยจากการพิจารณาความหมายของมีม
4. เปรียบเทียบการใช้มีมเพื่อสื่อความหมายเสียดสีในภาษาอังกฤษและภาษาไทยโดยพิจารณาจากรูปแบบความสัมพันธ์ของข้อความ หัวข้อและความหมายที่มีมนั้กล่าวอ้างถึง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษารูปแบบ ความหมายและการอ้างถึงหัวข้อต่าง ๆ ของมีมที่ใช้ภาษาอังกฤษและภาษาไทย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงไม่ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของมีมเพื่อสื่อความหมายเสียดสีในภาษาอังกฤษและภาษาไทย จัดกลุ่มหัวข้อและความหมายของมีมที่สื่ออารมณ์เสียดสีในภาษาอังกฤษและภาษาไทย และเปรียบเทียบการใช้มีมเพื่อสื่อความหมายเสียดสีในภาษาอังกฤษและภาษาไทย ผู้วิจัยขอกกล่าวถึงผลการวิจัยตามลำดับข้างต้นดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. รูปแบบมีมที่สื่อความหมายเสียดสีในภาษาอังกฤษและภาษาไทย

การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ด้านความหมายของประโยคภาษาอังกฤษในมีม พบว่ามีทั้ง 8 รูปแบบ เรียงตามความถี่ในการปรากฏจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้

รูปแบบที่ 8 เช่น One day before exam, I become the most religious person on earth.

รูปแบบที่ 7 เช่น Dear Americans, Please do not ever make a movie about saving the world again. Regard, The World

รูปแบบที่ 5 เช่น Police - Why didn't you report your stolen credit card?
Man - The thief was spending less than my wife. และรูปแบบที่ 6 เช่น My profile picture
is older than most relationships last nowadays ทั้งนี้พบความถี่ในการเผยแพร่มีมที่มีรูปแบบ
ทั้งสองเท่ากัน

รูปแบบที่ 1 เช่น A mothers love is unconditional. Her temper is another
subject.

รูปแบบที่ 2 เช่น Your secrets are safe with me. I can't remember my own
passwords.

รูปแบบที่ 4 เช่น Rule of Maths. If it seems easy, you're doing it wrong.

รูปแบบที่ 3 เช่น DRIVE SLOW & SEE OUR CITY. DRIVE FAST & SEE OUR JAIL.

ส่วนการศึกษารูปแบบของลักษณะข้อความภาษาไทยในมีมพบว่ามี 4 รูปแบบ เรียงตาม
ความถี่ในการปรากฏจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้

รูปแบบที่ 7 เช่น “อ้าวมีลูกแล้วเหอ ยินดีด้วย” Me: เปล่ามันคือ อาหาร!

รูปแบบที่ 8 เช่น ผมบอกแมวของผมว่าอย่านั่งบนคีย์บอร์ด แล้วมันก็ทำตามที่ผมบอก
จริงๆ ทั้งนี้ ข้อความดังกล่าวต้องพิจารณารูปภาพในมีมประกอบด้วย ผู้รับสารจึงจะเข้าใจความหมาย
ที่ผู้สร้างมีมต้องการสื่อ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 มีมที่ใช้รูปแบบที่ 8

รูปแบบที่ 5 เช่น เมื่อเพื่อนบอกว่าคุณจะตก 3 วิชาในปลายภาคนี้ แต่คุณก็พิสูจน์ว่า
เพื่อนคุณคิดผิด เพราะคุณตกทุกวิชา และรูปแบบที่ 6 ซึ่งพบว่าต้องพิจารณารูปภาพในมีม
ประกอบด้วย ดังภาพที่ 3 ทั้งนี้พบความถี่ในการเผยแพร่มีมที่มีรูปแบบทั้งสองเท่ากันเหมือนในมีม
ภาษาอังกฤษ

ภาพที่ 3 มิมที่ใช้รูปแบบที่ 6

การพบรูปแบบความสัมพันธ์ด้านความหมายในมีมภาษาอังกฤษและภาษาไทยที่ต่างกันดังกล่าวข้างต้นอาจเชื่อมโยงกับลักษณะของวัฒนธรรม กล่าวคือ วัฒนธรรมแบบปัจเจกนิยม (Individualism) ซึ่งสะท้อนความคิดที่บุคคลให้ความสำคัญกับตนเองมากกว่าคนในกลุ่มเดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นผ่านมีมภาษาอังกฤษ และวัฒนธรรมแบบคตริรวมหมู่ (Collectivism) ซึ่งสะท้อนความคิดของบุคคลที่ให้ความสำคัญกับคนในกลุ่มเดียวกันมากกว่าตนเอง ดังตัวอย่างจากมีมภาษาไทย ดังนั้น จึงพบรูปแบบในมีมภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทย ซึ่งอาจเป็นเพราะมีมภาษาอังกฤษสะท้อนเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับชีวิตส่วนบุคคล ส่วนมีมภาษาไทยเป็นการสะท้อนเรื่องที่เกิดขึ้นกับคนหมู่มากในสังคม

2. หัวข้อและความหมายของมีมที่สื่ออารมณ์เสียตสีในภาษาอังกฤษและภาษาไทย

การศึกษาหัวข้อและความหมายของมีมที่สื่ออารมณ์เสียตสีในภาษาอังกฤษพบว่า มี 15 หัวข้อ ได้แก่ การศึกษา ความรัก บุคลิกลักษณะนิสัย การแต่งงาน วัฒนธรรมการใช้อินเทอร์เน็ต เงินและความมั่งคั่ง รูปร่างหน้าตา สถานการณ์ปัจจุบัน ครอบครัว เพศ การปฏิสัมพันธ์ในสังคม โฆษณา งาน รถยนต์ ธรรมชาติ

หัวข้อการศึกษาพบการสื่อความหมายเสียตสีที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกัน และพบการเสียตสีตนเองและสถานที่ นอกจากนี้ ยังพบการสื่อความหมายเสียตสีการศึกษาที่เชื่อมโยงกับสังคม เช่น

Father: I have 4 sons. 1st – Engineer, 2nd – MBA, 3rd – Ph.D, 4th – Thief

Neighbour: So, why don't you throw your 4th son out of the house?

Father: I Can't, He is the only one earning in the house, rest are jobless.

หัวข้อความรักพบว่าส่วนใหญ่เป็นการเสียตสีตนเอง เช่น If being single was a sport, I would have been representing my country at the highest level.

หัวข้อการแต่งงานพบการเสียดสีผ่านมุมมองของสามีหรือภรรยา เช่น I don't need Google my wife knows everything

หัวข้อบุคลิกลักษณะนิสัยพบการกล่าวถึงตนเองในความหมายเชิงลบ เช่น

Teacher: Can anyone give me examples of things that are useless?

Me: *raises hand*

Teacher: Very good, any other examples

หัวข้อวัฒนธรรมการใช้อินเทอร์เน็ตพบว่า มีการนำลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในการเสียดสี เช่น I get ignored so much. My name should be terms and conditions.

หัวข้อเงินและความมั่งคั่ง พบการกล่าวถึงสถานะการเงินและการเปรียบเทียบกับสิ่งอื่น คนอื่น เช่น People don't know, the tiny pocket on your jeans is for your salary.

หัวข้อรูปร่างหน้าตา พบการสื่อความหมายเชิงลบที่มีต่อรูปร่างหน้าตาของตนเอง เช่น I'm actually very attractive if you stand far enough.

หัวข้อสถานการณ์ปัจจุบันพบเรื่องการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยใช้คำหรือรูปภาพที่มีความหมายและลักษณะตรงข้ามกัน เช่น The most negative word of 2020 is 'Positive'.

หัวข้อครอบครัว พบว่า มีการอ้างถึงคนในครอบครัวเรื่องบุคลิกลักษณะนิสัย เช่น A mother love is unconditional. Her temper is another subject.

หัวข้อเพศ พบการกล่าวถึงความแตกต่างของบุคลิกลักษณะนิสัยของเพศชายและเพศหญิง โดยต้องพิจารณารูปภาพในมีมประกอบ ดังตัวอย่างในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 มีมที่อ้างถึงหัวข้อเพศ

หัวข้อการปฏิสัมพันธ์ในสังคมพบว่าเป็นการกล่าวถึงบุคคลที่ 3 ที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วยในเชิงลบ ดังตัวอย่างภาพที่ 5

ภาพที่ 5 มิมที่อ้างถึงหัวข้อการปฏิสัมพันธ์ในสังคม

หัวข้อโฆษณา พบว่ามีการสื่อความหมายเชิงลบเรื่องปริมาณสินค้าหรือรูปลักษณ์ของสินค้าในโฆษณาซึ่งต่างจากความเป็นจริง ซึ่งต้องพิจารณารูปภาพในมิมประกอบด้วย ดังตัวอย่างในภาพที่ 6

ภาพที่ 6 มิมที่อ้างถึงหัวข้อโฆษณา

หัวข้องาน พบว่า มีการสื่อความหมายเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับชีวิตการทำงาน เช่น We're looking for someone aged 22-26 with 30 years of experience.

หัวข้อรถยนต์พบการกล่าวถึงวิธีการขับขี่ของผู้อื่น เช่น IF YOU THINK AM SLOW WHY ARE YOU BEHIND?

หัวข้อธรรมชาติพบว่า มีการสื่อความหมายเชิงตำหนิมนุษย์ที่มีพฤติกรรมทำลายสิ่งแวดล้อม โดยเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของสัตว์ เช่น ON THE BEACH AND IN THE SEA, ANIMALS DON'T LEAVE TRASH; HUMANS DO. PLEASE BEHAVE LIKE ANIMALS.

การศึกษาหัวข้อและความหมายของมิมที่สื่ออารมณ์เสียดสีในภาษาไทย พบว่ามี 13 หัวข้อ ได้แก่ การศึกษา เพื่อน วัฒนธรรมการใช้อินเทอร์เน็ต เงินและความมั่งคั่ง บุคลิกลักษณะนิสัย สังคม สัตว์ ครอบครัว อาหาร ความรัก รูปร่างหน้าตา การปฏิสัมพันธ์ในสังคมและธรรมชาติ

หัวข้อการศึกษาพบการสื่อความหมายเสียดสีที่แสดงความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียน ความสัมพันธ์ของนักเรียนด้วยกัน และพบการเสียดสีตนเอง เช่น เมื่อเพื่อนบอกว่าคุณจะตก 3 วิชา ในปลายภาคนี้ แต่คุณก็พิสูจน์ว่าเพื่อนคุณคิดผิดเพราะคุณตกทุกวิชาเลย

หัวข้อเพื่อน พบการกล่าวถึงลักษณะนิสัยของเพื่อนในเชิงลบ ดังตัวอย่างในภาพที่ 7

ภาพที่ 7 มีมที่อ้างถึงหัวข้อเพื่อน

หัวข้อวัฒนธรรมการใช้อินเทอร์เน็ตพบว่า มีการกล่าวถึงพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของตนเองหรือผู้อื่นในเชิงลบ ดังภาพตัวอย่างที่ 8

ภาพที่ 8 มีมที่อ้างถึงหัวข้อวัฒนธรรมการใช้อินเทอร์เน็ต

หัวข้อเงินและความมั่งคั่งพบการกล่าวถึงสถานะการเงินของตนเองในเชิงลบ ดังภาพตัวอย่างที่ 9

2009

2019

ภาพที่ 9 มีมที่อ้างอิงถึงหัวข้อเงินและความมั่งคั่ง

หัวข้อบุคลิกลักษณะนิสัยพบการกล่าวถึงตนเองในความหมายเชิงลบ ดังภาพตัวอย่างที่ 10

สมองของผมตอนที่
ผมอยู่ในห้องสอบ

สมองของผมตอนที่
พูดเรื่องตลก
ในเวลาที่คุณคนจึงจ้ง

ภาพที่ 10 มีมที่อ้างอิงถึงหัวข้อบุคลิกลักษณะนิสัย

หัวข้อสังคม พบการสื่อความหมายจากการใช้การกระทำที่ตรงข้ามกับกฎระเบียบของสังคม ดังภาพตัวอย่างที่ 11

ภาพที่ 11 มีมที่อ้างอิงถึงหัวข้อสังคม

หัวข้อสัตว์เลื้อย พบว่า มีการใช้รูปประโยคที่คล้ายตามกันแต่เมื่อพิจารณารูปภาพประกอบจะสื่อความหมายในทางตรงกันข้าม ดังตัวอย่างในภาพที่ 12

ภาพที่ 12 มีมที่อ้างอิงถึงหัวข้อสัตว์เลื้อย

หัวข้อครอบครัว พบว่า มีการสื่อความหมายเชิงลงเรื่องบุคลิกลักษณะนิสัยของคนในครอบครัว ดังตัวอย่างในภาพที่ 13

ภาพที่ 13 มีมที่อ้างอิงถึงหัวข้อครอบครัว

หัวข้ออาหาร พบว่า มีการกล่าวถึงปริมาณของสินค้าที่ไม่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ดังตัวอย่างในภาพที่ 14

ภาพที่ 14 มีมที่อ้างอิงถึงหัวข้ออาหาร

หัวข้อความรัก พบว่ามีการอ้างถึงความแตกต่างของอายุกับความรักและเชื่อมโยงกับกฎหมาย ซึ่งเป็นการสื่อความหมายเชิงลบ เช่น ผม: กูชอบน้องเค้าวะ เพื่อน: แต่น้องเค้าอายุแค่ 14 เองนะ ผม: อายุมันเป็นเพียงตัวเลข เพื่อน: และคุกกี้เป็นแค่ห้อง ๆ หนึ่ง

หัวข้อรูปร่างหน้าตา พบการสื่อความหมายเชิงลบที่มีต่อรูปร่างหน้าตาของตนเอง เช่น “อ้าวมีลูกแล้วหรอ ยินดีด้วย” Me: เปล่ามันคือ อาหาร!

หัวข้อการปฏิสัมพันธ์ในสังคมพบว่าเป็นการกล่าวถึงบุคคลที่ 3 ที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วยในเชิงลบ ดังตัวอย่างรูปที่ 15

ภาพที่ 15 มิมที่อ้างถึงหัวข้อการปฏิสัมพันธ์ในสังคม

หัวข้อธรรมชาติ พบการเสียดสีเกี่ยวกับสภาพอากาศที่ไม่พึงประสงค์ ดังภาพตัวอย่างที่ 16

เมื่อผมเปิดน้ำตอนกลางวัน

ภาพที่ 16 มิมที่อ้างถึงหัวข้อธรรมชาติ

3. การเปรียบเทียบการใช้มิมเพื่อสื่อความหมายเสียดสีในภาษาอังกฤษและภาษาไทย

เมื่อเปรียบเทียบการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ด้านความหมายของมิมในภาษาอังกฤษและภาษาไทย พบว่า มิมภาษาอังกฤษใช้รูปแบบความสัมพันธ์ด้านความหมายในการจัดเรียงคำและประโยค 8 รูปแบบ ในขณะที่มิมภาษาไทยพบ 4 รูปแบบคือ รูปแบบที่ 5-8 สำหรับหัวข้อและความหมายที่มิมภาษาอังกฤษอ้างถึงมีทั้งหมด 15 หัวข้อ ในขณะที่มิมภาษาไทยพบ 13 หัวข้อ

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ข้อแรกคือเพื่อศึกษารูปแบบของมีมที่สื่อความหมายเสียดสีในภาษาอังกฤษและภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า มีมที่ใช้ภาษาอังกฤษมีรูปแบบการจัดเรียงคำและประโยคด้านความหมายตามเกณฑ์ของ Hiai & Shimada (2016) 8 รูปแบบ โดยเรียงลำดับจากความถี่ในการปรากฏมากไปน้อยคือ รูปแบบที่ 8 , 7, รูปแบบที่ 5 และรูปแบบที่ 6 พบความถี่ในการปรากฏเท่ากัน รูปแบบที่ 1 , 2 , 4 และ 3 ตามลำดับ ส่วนรูปแบบที่พบในมีมภาษาไทยมี 4 รูปแบบเรียงลำดับจากรูปแบบที่ปรากฏมากไปน้อยคือ รูปแบบที่ 7, 8 และรูปแบบที่ 5 และ 6 พบความถี่ในการปรากฏเท่ากัน ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบของมีมในสองภาษาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า รูปแบบที่ปรากฏบ่อยสองลำดับแรกในมีมภาษาอังกฤษและภาษาไทยคือรูปแบบที่ 7 และ 8 ซึ่งมีลักษณะที่ผู้รับสารต้องตีความความหมายเอง นอกจากนี้ ยังพบว่า ทั้งในมีมภาษาอังกฤษและภาษาไทยมีการปรากฏรูปแบบที่ 5 และ 6 ในความถี่ที่เท่ากัน ซึ่งทั้งสองรูปแบบเป็นการใช้ภาษาแสดงการเปรียบเทียบเพื่อสื่ออารมณ์เสียดสี จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีปัจจัยด้านวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของมีม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nissenbaum และ Shiftman (2018) ซึ่งพบว่า การใช้มีมในวัฒนธรรมปัจเจกนิยมและคตริรวมหมู่มีอิทธิพลในการสร้างมีม

วัตถุประสงค์ข้อที่สองคือ เพื่อศึกษาหัวข้อและความหมายของมีมที่สื่ออารมณ์เสียดสีในภาษาอังกฤษและภาษาไทยอ้างอิง พบว่า มีมภาษาอังกฤษอ้างอิงถึง 15 หัวข้อ ส่วนมีมภาษาไทยอ้างอิงถึง 13 หัวข้อ ซึ่งพบว่า มีการกล่าวถึงหัวข้อเดียวกัน 9 หัวข้อ ได้แก่ การศึกษา ความรัก บุคลิกลักษณะนิสัย วัฒนธรรมการใช้อินเทอร์เน็ต เงินและความมั่งคั่ง รูปร่างหน้าตา ครอบครัว การปฏิสัมพันธ์ในสังคมและธรรมชาติ จากผลการวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่าหัวข้อในมีมภาษาอังกฤษและภาษาไทยสะท้อนสิ่งที่เกิดขึ้นในบริบททางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Nissenbaum และ Shiftman (2018) ที่พบว่า หัวข้อที่พบในมีมมีรูปแบบที่ได้รับอิทธิพลทางสังคม

วัตถุประสงค์ข้อที่สามคือ เพื่อเปรียบเทียบการใช้มีมเพื่อสื่อความหมายเสียดสีในภาษาอังกฤษและภาษาไทย นอกจากการเปรียบเทียบรูปแบบ หัวข้อและความหมายของมีมในภาษาอังกฤษและภาษาไทยดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังพบว่าการใช้รูปภาพและข้อความในมีมที่มีลักษณะเดียวกันเพื่อสื่อความหมายเสียดสีในเรื่องเดียวกัน ดังภาพที่ 17 แสดงให้เห็นว่ามีมเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ถ่ายทอดรูปแบบการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ข้ามวัฒนธรรมในเรื่องที่เกิดขึ้นกับคนในสังคมวัฒนธรรมนั้นเหมือนกัน ซึ่งผลการวิจัยที่พบดังกล่าวสอดคล้องกับคำอธิบายเกี่ยวกับมีมของ Castells & Haraway (2007) ว่ามีมเป็นวัฒนธรรมการสื่อสารออนไลน์ที่ถูกทำซ้ำ ส่งต่อ และเป็นที่เข้าใจกันอย่างกว้างขวางในกลุ่มคนเฉพาะ ในที่นี้คือผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

How taking shower after 10am
feels like these day

เมื่อผมเปิดน้ำตอนกลางวัน

ภาพที่ 17 มีมที่มีรูปแบบและสื่อความหมายเหมือนกัน

จากผลการวิจัยข้างต้นจะเห็นว่ามนุษย์ใช้มีมในการถ่ายทอดความคิดที่มีต่อบริบททางสังคม การทำความเข้าใจความหมายของมีมอาจต้องตีความความหมายแฝงที่ซ่อนอยู่ แต่จะทำให้ผู้อ่าน เข้าใจวัฒนธรรม วิถีปฏิบัติ หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมของตนเอง และเข้าใจคนในสังคมที่มี วัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยนี้ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับผู้รับสารว่ามีความเข้าใจมีมที่สื่ออารมณ์เสียดีหรือไม่ อย่างไร มีการตีความมีมที่สื่ออารมณ์เสียดีอย่างไร
2. การศึกษาเกี่ยวกับการนำการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ไปใช้ในห้องเรียน ภาษาอังกฤษแล้วพบว่าช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ได้ดีขึ้น (Rahimi & Sharififar, 2015) จึงควรมีการศึกษาการนำการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์กับการเสียดสีในมีมหรือสื่อ ออนไลน์รูปแบบอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ในการเรียนภาษาว่าสามารถช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ให้กับผู้เรียนได้หรือไม่ อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา เจริญเกียรติบวร. (2548). **การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลกภาษาไทย**. วิทยานพินธ์ อักษรศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- Ardelia, I. & Zubaidah, N. (2018). A discourse analysis of memes. **Getsempena English Education Journal (GEEJ)**. 5(2): 58-64.
- Castells, M., & Haraway, D. (2007). **Why cyberculture?** In D. Bell (ed.). *Cyberculture Theorists*. New York: Routledge.
- Critchley, S. (2002). **On Humour**. London: Routledge.
- Dawkins, R. (2006). **The Selfish Gene** (original work published 1976 ed.). New York: Oxford University Press.

- Eriyanto, P. (2001). **Analisis wacana: Pengantar analisis teks media**. Yogyakarta: LKiS.
- Fairclough, N. (1992). **Discourse and Social Change (Vol. 73)**. Cambridge: Polity press.
- Fulcher, R. (2010). **Critical Discourse Analysis**. London and New York. Longman.
- Hiai, S. & Shimada, K. (2016). Sarcasm extraction method based on patterns of evaluation expressions. **Proc International Congress on Advanced Applied Informatics**. 5th IIAI-AAI: 31-36.
- Kariko, A. A. (2013). **Analysis on Internet Memes using Semiotics**. [Online], Available: <http://english.binus.ac.id/2013/06/24/analysis-on-internet-memes-using-semiotics>. (2020, 7 June).
- Jaroenkitboworn, K. (2020). Funny English in the digital world. **LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network Journal**. 13(1): 39-61.
- Liu, B. (2012). Sentiment analysis and opinion mining. **Synth Lect Hum Lang Technol**. 5(1):1-167.
- Locke, T. (2004). **Critical Discourse Analysis**. London: Cromwell Press
- McGregor, S.L. (2010). **Critical Discourse Analysis: A Primer**. Halifax: Mount Saint Vincent University
- Milner, R. M. (2016). **The world made meme: Public conversations and participatory media**. Cambridge, MA: MIT Press.
- Nissenbaum, A. & Shifman, L. (2018). Meme templates as expressive repertoires in a globalizing world: A cross-linguistic study. **Journal of Computer-Mediated Communication**. 23(5): 294-310.
- Octavita, A. I. & Zaimar, Y. S. (2018). Semiotic analysis of satire meme connecting women's identity in Brillio Net. **Journal of English Language Teaching**. 3(1): 38-45.
- Ramanathan, R. & Hoon, T. B. (2015). Application of critical discourse analysis in media discourse studies. **3L: The Southeast Asian Journal of English Language Studies**. 21(2): 57-68.
- Rahimi, E. & Sharrififar, M. (2015). Critical Discourse Analysis and Its Implication in English Language Teaching: A case study of political text. **Theory and Practice in Language studies**. 5(3): 504-511.
- Rambe, P. (2012). Critical discourse analysis of collaborative engagement in Facebook postings. **Australasian Journal of Educational Technology**. 28(2): 295-314.
-

- Rogers, R., et al. (2005). **Critical Discourse Analysis in Education: A Review of the Literature**. Washington: Sage Publications.
- Shifman, L. (2013). **Memes in digital culture**. Cambridge, MA: MIT Press.
- Sindhu, C. S. & Vadivu, G. (2018). A Comprehensive study on sarcasm detection techniques in sentiment analysis. **International Journal of Pure and Applied Mathematics**. 18(22): 433-442.
- Triyono, S. & Putra, R. A. (2016). The Diversity of Internet Memes Interpretations: A Discourse Analysis of Incongruity of Popular Memes Made by Indonesian Netizen. **Journal of Linguistics and Education**. 6(2): 49-61.
- Van Dijk, T. A. (2003). **Critical discourse analysis**. In D. Tannen, D. Schiffrin & H. Hamilton (Eds.), *Handbook of discourse analysis*. Oxford: Blackwell.
- Wodak, R. & Meyer, M. (2009). **Critical discourse studies: A sociocognitive approach**. In R. Wodak & M. Meyer. (2nd ed). *Methods of critical discourse analysis*. Thousand Oaks: Sage.